KA

GRAMMAR KHASI

NA

KA BYNTA

Ki Klas Middle English

DA

I MISS D. FRANKLIN BASAIAWMOIT, B.A., B.T.,

Retd. Assistant Inspectress of Schools

1971

LA SHON HA RI KHASI PRESS, SHILLONG-1

KA

GRAMMAR KHASI

NA

KA BYNTA

Ki Klas Middle English

DA

I MISS D FRANKLIN BASAIAWMOIT B A B T
Retd Assistant Inspectress of Schools

La hikai English bad Grammar 16 snem ha Government Girls' High School Dibrugarh ha Jowai Government High School 1 snem, kum ka Assistant Headmistress bad 14 snem kum ka Assistant Inspectress

1971

Dor Re 1 25

KA KTIEN LAMPHRANG

Ha ka pyrthei thoh kot thoh-sla mynta ngi shem ba kawei ka jingduna ka long hapdeng jong ngi ba ym don Grammar Khasi kaba hikai ia ki tynrai kumno ban kynnoh bad spel bad thoh beit ia la ka ktien ha ka rukom kaba beit, namar kata ngi shem ba bun ki khynnah Khasi, wat ha High School bad College ruh kiba fail ha ka Vernacular.

U late Father H. Elias u la thoh ia ka Grammar Khasi na ka bynta ki skul Primary kaba long ka jingkyrkhu lada ki nonghikai kin pynpule ia kane ka kot bad pyndonkam ia ki rule ne Aiñ ba la thoh hangto. Nga ngeit kan iarap shibun ban tei ia la ka ktien ha ka nongrim ka badei.

Nga sngew ba ha kane ka juk, ngi da donkam eh sa ia ka Grammar ha la ka jong ka ktien tynrai na ka bynta ki M. E. School bad High School de. Nga sngew ba kane ka jingpyrshang barit jong nga kan iarap ia ki khynnah ban pule bniah ia kine ki aiñ jong ka Grammar Khasi ban nangtei ia ki ha kaba thoh beit ia la ka jong ka ktien da kaba bud ia ki aiñ katkum ka Grammar.

Ngan sa thoh sa ia kaba dei ia ka High School de khnang ban nangtei ia la ka ktien kat kumba ngi pyndonkam da ka ktien Sohra

La ai katto katne ki jingpyrshang, hynrei kan bha ba *ki* nonghikai katba ki hikai ia ki Text kin kylli ruh ia ki bynta ka Grammar ba ki pynpule, kane kan iarap shibun ia ki khynnah ba ka jingpyndonkam ia ki aiñ ka Grammar ban pynroi ia ki jingtip bad jingthoh ha la ka ktien Khasi

Dated Shillong,

The 15th Sept 1970

Miss D Franklin Basaiawmoit

KI JINGKDEW

Lynnong 1

Ka Grammar ka long kata ka jingstad kaba hikai kumno ban kren ban thoh bniah ia ki ktien

Ha ka ktien Khasi ki don 23 tylli ki dak ia kiba ngi khot *Alphabet* kiba long —

A B K D E G NG H I Ì J L M N Ñ O P R S T U W Y

Ia kine ki dak la ia pynbynta ha ki *dak khraw* kum A B K D bad dak rit kum a b k d

Ia ki *dak khraw* la pyndonkam ha kaba sdang jong ka senten, ki kyrteng ki briew, ki lum, ki wah, ki shnong kum — Nga don i miaw Shillong, Umiam, Diengiei, Meri

Ki dak ki don arjaid ki jingsawa,

1 *Ki Vowel* kum —a, e, i, o, u, kiba don ki sur ba pher

2 *Ki Konsonan* kum —b, k, d, haduh y, lait noh kitei ki Vowel 5 tylli kine ki don tang shi sur La pyniasoh ia ki Konsonan bad Vowel ban pynlong *ka ktien* kaba don jingmut Kum — bam, dih, dor, bet, hun

Ka ktien ka mut ka jingpyniasoh ia ki Vowel bad ki Konsonan

Ki ktien ki don ka jingkynnoh (Syllable)

Ki jaid jingkynnoh—

1 *Shisien kynnoh* (Mono-syllable) kum — bam, kot, um

2 *Ar sien kynnoh* (Di-syllable) kum — Alhia, nongrep, suhkot, jakoid

3 *Lai sien kynnoh* (Tri-syllable) kum — itynnad, diengsawdong, mawbynna, sngewphylla

4 *Bun kynnoh* (Poly-syllable) kum — kiba palat ia ka lai kynnoh kum —Presbiteri, parashongkha, Metropolitan

JINGPYRSHANG 1

1 Katno jaid ki don ki ktien? Iathuh kyrteng ia ki bad kumno la pyndonkam ia ki?

2 Kiei ki Vowel bad kiei ki Konsonan? Kumno la pyndonkam ia ki?

3 Kaei ka ktien?

4 Katno jaid ki jingkynnoh ki don? Ai nuksa ar tylli ia kawei kawei ka jaid

Lynnong. 2

Ka Senten

Haba ngi kren ne thoh, ngi pyndonkam ia ki ktien, ngi pyniasoh lang ia ki ban ai jingmut ba thikna

Ka senten ka long ka jingpyniasoh lang ia ki ktien kiba ai ia ka jingmut ba thikna. Kum — Nga bam ja, Ka sim ka her, Ki ksew ki wiar, Ka long ka khynnah batipsngi

JINGPYRSHANG 2

Kino na kine ki kynhun ktien ki dei ki senten?

1 Ka para jong nga 2 Ka lyer ka long ka bakhriat 3 Ki ksew lamwir 4 Ka sngi ka phyrnai 5 Une u let 6 Ka kamra ka long ka baheh 7 Halor ka ben 8 Ka ding ka meh 9 I mei bad pa jong nga 10 Phin leit shano?

Ka jingiapynbynta ia ka senten.

Ka senten ka don ar bynta

1 Ngi kren shaphang uno uno u briew ne kiei kiei

2 Ngi ong ei-ei shaphang uta u briew ne kiei kiei

Kata shaphang kaba ngi kren ei ei la khot ka sobjek

Ia kiei kiei kiba ngi kren shaphang ka sobjek ngi khot ka Prediket.

Kum —

	Sobjek	**Prediket**
1	Ka sim	ka her
2	Ki Masi	ki bam phlang
3	Ka Mari	ka don i khun blang barit
4	U slap	u hap

JINGPYRSHANG 3

Ong ei ei shaphang kine ki sobjek —Kulai Ki sim, Bombay, Ka Lin

JINGPYRSHANG 4

Pyndap kawei ka sobjek ha ki jaka ba lait

1 ————ka thiang
2 ————ka kem khnai
3 ————ka thaw skum
4 ————u kynih
5 ————ki ieit ia ka dud.
6 ————ka don lai tylli ki jingkhang it.

7 ————ka tied

8 ————rwai sngewtynnad

9 ————ieit ia i khun miaw.

10 Shisien ha kawei ka por la don ————

JINGPYRSHANG 5

Phiah ia kine ki senten ha ka sobjek bad Prediket —

1 Nga dih dud 2 Ki sim ki thaw skum halor dieng 3 Ka Tngen ka leit thied khaw na hat 4 U leit jingiaseng man la ka sngi U Blei 5 Ka kmie ka suh sopti 6 U Jo u leit skul man ka sngi 7 I Babu i hikai bha ia ki khynnah 8 U nongaplangbrot u iohsngew ia ka jingpah 9 Ngin iabam ja noh 10 Sha surok la sied ka bol

Ka senten ka lah ban don tang kawei ka ktien, kum, "Mareh" *lane* "jubab" Kum ha kine ki senten, ngi iohi shai ba don ki ktien bym shym pyni, hynrei la shu sngewthuh Kane ka bynta ka dei ka Sobjek

Haba nga ong, "Mareh" nga mut, "phi mareh" Lada phi tied ha ka jingkhang nga ong, "Rung" nga mut, "phi rung" *phi* ka sobjek la shu sngewthuh wat lada la iehnoh

Lynnong 3

Ki bynta ki jingkren (Parts of Speech)

Ha ka jingkren jong ngi, ngi pyndonkam ki ktien ban pyni ia ki jingmut jong ki bad ka leh aiu ha ka senten

Don 8 jaid

1 Ka Noun 2 Ka Pronoun 3 Ka Adjektib 4 Ka Berb 5 Ka Adberb 6 Ka Priposishon 7 Ka Konjongshon 8 Ka Interjekshon

1 *Ka Noun*

Ha ki senten –

1. Ka kot ka don halor ka miej.

2 Ka sim ka her

Ngi kren shaphang ka kot, ka miej bad sim Kine ki dei ki kyrteng bad la khot ia ki ki Noun

Ka Noun ka long ka ktien kaba la pyndonkam kum ka kyrteng jong kiei kiei. Kum —Khynnah, Sim, Kot, Miej.

JINGPYRSHANG 6

A Thoh 10 tylli ki Noun B Jied ia ki Noun ha kine ki senten —

1 Ka masi ka ai dud 2 I mei i bam ja 3 Nga thep kot ha ka pla 4 U Bill u thoh jingthoh 5 Ki sim ki thaw skum 6 Don um ha utai u khiew? 7 U Bing u puh lyngkha 8 Ka Rit ka thoh shithi sha ka kmie 9 U Hati u don ki khmat ki barit 10 Don ar tylli ki shuki ha kane ka kamra 11 Ka sngi ka don ha bneng 12 Ka pyrthei ka tyllun sawdong ia ka sngi

Ki Jaid Noun

Don 5 jaid ki Noun

1 Ka Proper Noun 2 Ka Common Noun 3 Ka Collektib Noun 4 Material Noun 5 Ka Abstrak Noun

1 *Ka Proper Noun ka long ka kyrteng bathikna jong u briew ne jaka* Kum —U Joseph, Dabid, Sin, Shillong, Bombay Ia ki proper Noun la sdang da u dak khraw

2 *Ka Common Noun ka long ka kyrteng ba ia dei lang jong kajuh ka jaid la ia u briew ne kiei kiei* Kum —U Shynrang, ka kynthei, Masi, Kulai, Shnong, Dieng, Khulom, Kot, Ben. Ha ki senten —Ka Shiri ka long ka khynnah. Shillong ka long ka nongbah jong ka Assam. Ka Delhi ka long ka nongbah jong ka India.

Shiri, Shillong, Assam Delhi, India ki dei ki Proper Noun bad khynnah, nongbah ki dei ki Common Noun

JINGPYRSHANG 7

A Kdew ia ki Proper bad Common Noun harum —

1 U Moses bad U Aron ki dei shi para
2 U Akbar u la im ha ka por ka syiem Elizabeth
3 Ka Delhi ka long ka nongbah ka India
4 U Himalaya u de u lum ha India 5 Ka wah Brahmaputra ka dei ka wah bah ka Assam

B Thaw 4 tylli ki senten ba don Proper bad Common Noun —

3 *Ka Collektib Noun ka long ka kyrteng jong ki kynhun ki briew ne jingialang kiei kiei haba shim kum kawei* Kum —Klas, kynhun shipai, paitbah, kynhun sim, shi song, shikham Thaw senten da ki 4 tylli ki collektib Noun

4 *Ka material Noun ka long ka kyrteng jong ki mar khyndew* Kum —U Shyiap, dieng, dewiong, maw, nar

5 *Ka Abstrak Noun ka long ka kyrteng jong kiei kiei ki ba ngim iohi ne ktah, hynrei ba ngi shu pyrkhat* Kum —Jingsbun, jingieit, jingtlot, jingkyrmen, ka hok, jinglong khynnah, jingkohnguh

JINGPYRSHANG 8

A Kdew kino ki Material Noun —

1 U shoh maw 2 Ka masi ka dih um 3 Ki tih shyiap 4 La tei iing da u maw it 5 Nga thiew ñiut 6 Ka ksiar ka bakordor 7 Nga thoh ha ka kot sada 8 Ka shini ka bathiang 9 Ka jingtah ka jlah mluh 10 Ngi ioh dewiong na Sohra

B Thaw 3 tylli ki senten ba don Material Noun

JINGPYRSHANG 9

A Kdew kino ki Abstrak Noun —

1 Ka jingkoit jingkhiah ka long ka spah 2 U Hati u don ka bor bakhraw 3 La pyndap ia ka dohnud jong nga da ka jingkmen 4 Ka jingiap u kpa ka la pynsngewsih ia ka 5 Ka jingiatylli ka long ka bor 6 Ki ia tare ha ka jingdum 7 U la duh ia la ki kmie ki kpa ha ka jinglong khynnah jong u 8 Ka jingkohnguh ka kham kordor ban ia ka jingkñia 9 Wat ju iathuh lamler 10 Ka jingstad ka khambha ban ia ka bor

B Pyndap da ki Noun ha ki jaka ba lait —

1 —— ka pah mynstep 2 Bun —— ki mih ha kper 3 Ka —— ka kdew ia ka por 4 Don —— ha uto u khiew 5 Ka —— khriat

ka beh —— 6 Ka masi ka ai —— ia ngi 7 Ka —— ka ai —— 8 U shoh —— ha kper 9 Ki —— ialeh thma 10 Ka —— ka jop barabor

2 Ki Berb (Verb)

Ka Berb ka long ka ktien kaba iathuh ia kaei ba u briew ne kaei kaei ki leh ne long Kum —

1 Ka ding ka *meh* 2 U khynnah u *rynsied* 3 U *long* u babha 4 Ka um ka *long* ka bakhriat

Ki Jaid Berb

1 *Transitive Berb ka long ka ktien kaba iathuh ba ka kam ka iaid sha kawei pat ka ktien* Kum —1 Ka Dil ka *bam* ja 2 Ki shoh ia u *ksew* Ka ktien Ja bad Ksew kaba shah leh ei ei da ka Berb la khot Objek (Object)

2 *Intransitive Berb ka long ka ktien kaba iathuh ba ka kam ka sahkut tang ha u nongleh* Kum —Ka sngi ka *phyrnai*, ki *rykhie*

Ha ka senten —U la ai ka *kot* ia ka *Jen* Hangne don artylli ki objek ka kot ka dei ka *Direct Objek* ba ka jubab ka long aiu la ai bad kdew ia ka tiar Ka Jen la khot *Indirek Objek* ba ka long ka jubab hano la ai bad ka kdew ia ka *briew*.

Don katto katne ki berb kiba lah ban pyndonkam kum ka Transitive bad Intransitive

Kum —

Transitive

1 Nga *bam* ja
2 U *thoh kot*
3 U nongñiah u *pynsangeh* ia ka kali.
4 U nonghikai u *kien* bun ki ktien
5 U la *pyniaid* ia u kulai sharum
6 U Hira u *pyniap* ia u bseiñ

Intransitive

1 Kiba stad ki *bam* suki
2 U *thoh* shai
3 Ka kali ka *sangeh* kynsan
4 Une u khynnah u *kren* teh teh
5 U la *iaid* sharum shaneng
6 U briew u *iap*

3 **Auxiliary Berb**

3 Auxiliary kamut iarap, ki berb ba iarap ia ka berb ba kongsan Kum —Phi *lah* ban leit, Nga *lah* ban leh

Ka Auxiliary berb ka long ka ktien ba iarap ia ka berb ba kongsan ha ka senten.

JINGPYRSHANG 10.

A Jied ia ki berb ha kine ki senten bad iathuh la ki long ki Transitive, Intransitive ne Auxiliary —

1 Ki khynnah basniew ki tap ja la ki jingbakla 2 Ka ding ka la pyning ia ka ing 3 Ka sngi ka mih na mihngi 4 Ki sim ki her 5 Nga lah ban trei kam 6 Ka blang ka la hap hapoh pung 7 Khie leit peit ia la i pa lashai 8 U bnai u la mih 9 U thoh sniew 10 Ka rel ka la sangeh kynsan 11 Un sa wan 12 Shim ia la ki kot bad leit sha ing 13 U Shipai un siat suloi 14 Phi lah ban pyrshang pat 15 Ka tyngab ka la dem ha u dieng bad pah

B Pyndap ia ki jaka ba duna da ki objek —

1 U kulai u la kynjat —— 2 U la pynpait —— 3 Ka masi ka ai —— 4 Ka la ai —— ja —— 5 U dorji u la suh —— 6 Ka miaw ka la pyniap —— 7 Uba jop un ioh —— 8 U pulit u la kem —— 9 U la siat a u —— da ka ——

K Thoh 5 tylli ki senten ba don ki berb ba la pyndonkam kum ka Intransitive

D Thoh 5 tylli ki senten ba don ki berb ba la pyndonkam kum ka Transitive

3 *Ki Pronoun*

Ka Pronoun ka long ka ktien ia kaba la pyndonkam ha ka jaka jong ka Noun. Kum —U Joni u long u khynnah tipsngi bad baroh ki ieit *ia u* Hangne *ia u* ka ieng na ka bynta ka noun *Joni*, namarkata ka dei ka Pronoun

JINGPYRSHANG 11

A Jied ia ki Pronoun ha kine ki senten bad iathuh ki ieng na ka bynta kano ka Noun

1 Haba u khla u la iohi ia ka skei, u la kynrup ia ka 2 U khynnah u la iohi ia ka Bol bad u la pyrshang ban shim ia ka 3 Thied ia ki, ki long ki sohpieng ki babha eh ha dukan 4 Ki khynnah shynrang ki la lap ia ka skum ha u dieng Ka la long ka baphylla Ki la shem 5 tylli ki pylleng ha ka 5 Ki khynnah kynthei ki la pynjah ia ka khadu, hynrei ka la shem ia ka hajan jong ka

B Pynkylla ia ki katto katne ki noun sha ki Pronoun ha ki senten harum —

1 Ka Martha ka la iwai sngewtynnad, ki briew ki la sngap ia ka Martha ki briew ki la sngewbha ia ka Martha Ki briew ki la iaroh ia ka Martha

2. Ki shipai ki la mynsaw Kine ki shipai ki dei ban leit sha Aspata Ki doktor kin pynkoit

ia kine ki shipai Ki doktor kin ym phah siew tyngka ia ki shipai

3 U Ram u la iohi ia u Arjun U Ram u la khot ia u Arjun U Arjun u la iubab ia u Ram U Ram bad u Arjun ki la ia leit lang Nga iohi ia U Ram bad ia U Arjun

4 Nga don i khun kulai Nga ai kylliang ia i khun kulai ha uwei u khynnah U khynnah u la shong bad iaid lyngba ka ktieh

5 Nga iohsngew u Nongkhrong u pan jingiarap U nongkhrong u la tymmen eh bad tlot Nga la ai ia u nongkhrong shi anna U nongkhrong u la shim ia ka anna bad u la khublei ia nga

Ki jaid Pronoun.

(1) Personal, (2) Demonstrative, (3) Relatib, (4) Interogatib

1 *Ka Personal Pronoun ka long ka ktien ha ka jaka jong u briew ba kren* Kum —*Nga* long ka khynnah kynthei, *Ngi* dei ban kren ia ka jingshisha, Balei *u* shoh *ia nga*?

(a) *Ka Pronoun ba kdew ia u briew ba kren* la ong ba ka long ha ka first person Kum — Nga, U, Ngi

(b) Ka Pronoun ba kdew ia u briew ha uba ngi kien la ong ba ka long ha *ka Second person.* Kum —Me, Phi

(k) Ka Pronoun ba kdew ia u briew ne kiei kiei shaphang jong uba ngi kren, la ong ba ka dei ka *third person* Kum —U, ia u, Ka, ia ka, ia ki

(d) Haba ngi pyniasoh sa ka ktien *lade* ne *hi* ha ki Personal pronoun bad kata ka kdew ia ka Noun ne Pronoun la khot *Emphasaising Pronoun* (ba da shon jur) Kum —

1 Nga da *lade* nga iohi ia u 2 Phi *hi da lade* phin batai ia ka 3 U *hi* da *lade u* la ong kumta 4 ki *hi* ki la phla

(e) Haba ngi pyniasoh ia ka ktien *Lade* ne *hi* ha ki Personal Pronoun bad ki long ki Objek jong ka berb, hynrei ki kdew ia u juh u briew kum ka sobjek la khot *Rephleksib Pronoun* (ba ka kdew) Kum —(1) U koidi u la sdien *ia lade* 2 Nga bta *ia lade* tang shu khie (3) Ngi shukor *ia lade* bunsien (4) Ki la pynsuhsat *ia lade hi*

JINGPYRSHANG 12

A Kdew ia ki Pronoun harum bad iathuh ki dei ki jaid aiu

1 Nga bam ja. 2 U shoh ia lade (3) Ki khynnah ki rieh ia lade. 4. Ngim ju kham iohi

ia lade kumba kiwei ki iohi ja ngi 5. Phi la batai bha dalade 6 Ka la dih bih da lade 7 Nga la khang ia ka khyrdop də lade 8 Phi da lade phi la iohi ia u ba u leh ja ka? 9 Ngi la iohi ia u syiem da lade 10 Ka hi ka la ong kumta.

2 *Ka Demonstratib Pronoun ka long ka ktien ba kdew ia ki Noun ba la pyndonkam ha shuwa bad ieng na ka bynta jong ki* Kum —Kane, katai, kine, kitai

1 *Kane* ka long ka jingai i mama.

2 *Kine* ki long tang ki daw kai

3 *Katai* ka dei ka ïng jong nga

4 *Kito* ki long ki kot jong nga,

5 Hangne ka kot ka babha Phi la ju iohi ia *kane* mynshuwa?

6 Ka spah jong u ka kham bun ban *ia kata* ka jong u lok jong u

3 *Ka Relatib Pronoun ka long ka ktien kaba iathuh ia ka Noun ne kawei pat ka Pronoun.* Kum —Mano, Iano, Uno, Kano, Uba, Kiba.

Une u long u briew *uba* la leh ia ka

Ka noun *u briew* ka leit ha shuwa ka Pronoun kaba ka ieng bad lá khot ia ka *Antecedent* (kata kaba leit sha shuwa)

Ka Antecedent ka long ka Noun ne Pronoun kaba leit ha shuwa ka Pronoun na ka bynta ha ka ieng

Kum —Nga la iathuh ia u *ia kaei* ba u dei ban leh *Kaei* ka iathuh bad ka ieng naka bynta kaei kaei ba ka ieng na ka bynta 2 tylli ki Pronoun ne ka Noun bad ka Pronoun bad ka ktien *kaei* la khot *ka Compound Relatib*

4 *Ka Intarogatib Pronoun ka long ka Pronoun ia kaba la pyndonkam ha kaba kylli jingkylli* Kum —Uei Kano, Kaei, Aiu

Phi long *uei*? *Kano* ka ing jong phi? Phi leh *aiu*? Ngam tip *kaei* phi leh?

JINGPYRSHANG 13

A Jied ia ki Demonstratib Pronoun —

1 Phi lah ban kheiñ ia kane kajingkheiñ?
2 Kane ka dei ka kot jong nga, katai ka jong phi
3 Ai ia nga kawei na kito
4 Ym donkam ban sheptieng ia kata
5 Ngim lah ban khlem rkhie ia kaei ba u ong
6 Kane ka long shisha ka jingbakla

B Jied ia ki Interogatib Pronoun ha kine ki senten harum —

1 Kano ka ing I Mama jong phi?
2 Mano ba don hangtai?
3 Uei uba la jop?
4 Kano phin shim?
5 Kaei ka khubor?
6. Iano phi kwah?
7 Aiu phi iohi?

K Pyndap ki Noun ba iadei ha ki jaka ba lait —

1 Haba ka Bina ka la iohi ia u khla —— la lynñiar
2 Ki lok ki ong —— la iohi ia phi hynnin
3 Na kine ki khulom ar tylli, U Bok u lah ban shim —— ngan shim ——
4 Ki nonghikai ki pynshitom ia ki khynnah ki bym —— kot
5 —— la wan ban iarap ia ngi
6 Phi shem —— ha ka kamra?

D Kdew ia ki *Pronoun* harum bad iathuh ki dei na ka jaid aiu —

1 Ka Rita ka la pynhap ia ka siang kaba ka la bat ha ka kti jong ka

2 Shisien la don kawei ka khynnah rit ka kyrteng jong ka ka long ka Klin, bad haba ka la dap 6 snem karta, ka kmie rad jong ka, ka

Ia ai ia ka kawei ka tupia saw Ka kmie jong ka Klin ka la phah ia ka ban rah ia ka shang jong ka sha khlaw bad pyndap ia ka da ki syntiew

3 Une u long u khynnah uba la pynpait ia ka it

4 Ngi la leh ia ka da lade hi
5 Kane ka kot jong nga, katai ka jong phi
6 Mano ban leit bad nga ?
7 Ka jongno kane?
8 Uei ba la leh ia kane?
9 Ym donkam ban sheptieng ia kata
10 Ai ia nga khyndiat na kito

4 **Ka Adjektib (Adjective)**

Ka Adjektib ka long ka ktien kaba batai ia ka Noun ne Pronoun Kum —Babha, basniew, balieh, bathiang

1 U Paul u long u khynnah u *babha*
Ka ktien *babha* ka batai ia ka ktien *khynnah.*

2 Ka shini ka long ka *bathiang*
Ka ktien bathiang ka batai ia ka noun *shini* lyngba ka berb "long"

3 U long u *babha*
Ka ktien *babha* ka batai ia ka Pronoun" U" Ia kine la khot *Adjektib*

JINGPYRSHANG 14.

A Jied ia ki Adjektib ha kine ki senten bad iathuh balei ki dei ki Adjektib —

1 Ka Shillong ka long ka nongbah baheh ka Assam bad Meghalaya

2 Ka masi ka long ka mrad bamyntoi

3 Ka Sisa ka long ka nar bakhia

4 Ka Bina ka long ka nongrwai ba bang

5 U Makashang u long u lum bajrong

6 Ki shrieh ki don ki tdong bajrong

7 Ki .ohkrep ki long ki bajew

8 Ka sngi ka long ka baphyrnai

9 Ka jingkheiñ ka long ka baeh

10 U Tiewkulap u long u syntiew baitynnad

B Pyndap adjektib ha ki jaka ba thylli —

1 Ka khynnah ka don ka ryndang ——.

2 Long u khynnah ——

3 U Kulai u long u mrad ——

4 Ha ka sngi —— ngi sliang um

5 Nangno ka lynti —— sha steshon

6 Ka Puri ka long ka rud duriaw ——

7 Ngi donkam shibun ka lyer ——

8 Buh umdih ha u khiew ——

9 U Asoka u long u syiem ——

10 Ngi dei barobor ban phong ki jain ki ——

Ki Jaid Adjektib.

1 *Adjektib of Kwality ka long ka ktien ba batai ia ka jinglong u briew ne kaei kaei* Kum —Babha, basniew, baheh, bajrong, bad kiwei

2 *Adjektib of Kwantity ka long ka ktien ba batai ia ka jingbun jong ki* Kum —*Saw* ngut ki briew ki ia trei kam I babu Soso i la thoh *shibun* ki jingiathuh khana Nga donkam *khyndiat* tyngka

3 *Demonstratib Adjektib ka long ka ktien ba batai ia ka Noun da kaba kdew ia ka* Kum —*Une* u slap la jur bha Nga bang *ia kine* ki sohpieng Peit *ia katai* ka dur baitynnad

4 *Interogatib Adjektib ka long ka ktien ba batai ia ka Noun da kaba kylli kano ne kaei* Kum —*Kano* ka kot phi kwah? U briew *aiu* une?

5 *Ka Possessib Adjektib ka long ka ktien ba batai ia ka Noun da kaba jubab ka jongno* Kum —Une u long u khulom *jong nga* Katai ka long ka ing *jong nga*

JINGPYRSHANG 15.

A Kdew ia ki Adjektib ha kine ki senten bad iathuh ki dei ki jaid aiu —

1 U Tirot Singh u long u briew u badonnam

2 Ka Shillong ka long ka nongbah baitynnad

3 Ka tymmen bapli ka ioh jingbam khyndiat

4 Ngi ia don san ngut shi para

5. Katai ka kot jongno halor miej
Lai phut long shi kot

7 Kane ka trep ba thaw I Pa

8. Sngewbha ai um khyndiat ban dih.

9 Ka Pubon ha Syndai ka long ka bajlan bad badum

10 Ka Lama India ka don lai tylli ki iong kaba stem byrsaw, kaba lieh bad ba jyrngam-iong,

B Buh Adjektib ha ki jaka ba thylli —

1 Shi taiew don —— sngi 2 U Hati u long u mrad —— 3 —— ki khla kiba bam briew 4 Ki sngi ki shit, hynrei ki miet ki —— 5 U Paintali —— jong u Misteri dieng u la luiñ 6 Ka Umiam ka long ka wah —— ha ri Khasi 7 —— ka kot kaba nga ieit ban puli 8 U khulom —— une ? 9 I pa jong nga I trei lyngkha ha —— ki lum 10 —— u khaw phi kwah ?

Jingpyniapher ia ki Adjektib

(*Comparison of Adjective*)

Ia ki adjektib lah ban pyniapher ha ki lai jaid

1 *Ka positib digri* —Kum —U briew ba-jrong

2 *Ka Komparatib digri* —Haba ia nujor hapdeng artylli da kaba buh ka ktien *kham* ha ka adjektib Kum —U Bin u *kham jrong* ban ia u Hin

3 *Ka Suparlatib digri* haba ia nujor palat ia ki ai tylli ne shibun bad la buh ia ka ktien *tam eh* Kum —U Lum Makashang u long u *bajrong tam eh* ha ri India

JINGPYRSHANG 16

Iathuh ki adjektib ha kine ki senten harum ki dei ha ka digri aiu —

1 Nga don u let basaw 2 U khynnah um long u bastad 3 Ka Biti ka kham jrong ban ia ka Lina 4 Hynnin la theh u slap bakham jur 5 U la kiew ha u kulai basted tam 6 U briew u basbun u la isynei ia ka khynnah bapli 7 U khla u kham heh ban ia ka miaw 8 U T'rot Singh u kham shlur ban ia u David 9 Nga long ka bakmen 10 U tiew kulab u long u syntiew baiwbih tam eh

5 Ki Artikil (Article)

Ki aitikil ki dei hi ki adjektib bad ha ka Khasi la buh da ka ktien Ka, U, Ki Kum —*U* ksew, *Ka* miaw

Don arjaid ki artikil

1 *Ka Dephinit artikil* haba batai thikna ia ka noun kum kane *ka* ing ba nga shong, U la leit sha *U* Doctor

2 *Ka Indephinit artikil* haba kam da batai thikna ia ka noun Kum —Nga don *u* ksew Nga kwah *u* let

Thaw 5 tylli ki senten kiba don ka Dephinit bad Indephinit artikil

6. Ki Adberb.

Ka Adberb ka long ka ktien kaba batai ia ka berb, adjektib bad ia kawei pat ka adberb. Kum —Nga pule *jam*, Ka Sil ka long ka khynnah batipsngi *eh* U la iaid suki *eh*

Don saw jaid ki Adberb

1 *Adberb of manner* (rukom) kumno la leh ia ka kam Kum —U minot *bha*, Ka thoh *shai*

2 *Adberb of time* (ka por) Ka pyni ia ka por mynno la leh ia ka kam Kum —Ki poi *mynta* U wan *tista* sha skul. Kan leit *lashai*

3 *Adberb of place* (ka jaka) ka pyni hangno la leh ia ka kam Kum —Hangne, hangtai, hangno, halor, hapoh U don *hangne*

4 *Adberb of digri* ka pyni **katno la leh ia ka kam** Kum —**eh, kham, shibun, khyndiat** U jaituh *eh* Ka *kham* smat U bam *khyndiat*.

JINGPYRSHANG 17

Kdew ia ki Adberb bad ia ki ktien ba ki batai bad ki jaid aiu —

1 Ki shipai ki ialeh shlur
2 U Tom u long u khynnah babha eh
3 U slap jur
4 Ka kot ka don hangne
5 U iaid suki eh
6 Kren suki bad shai bha
7 Ka sim ka rwai sngewtynnad
8 Nga sngewthait mynta ka sngi
9 Ka kren jam eh
10 Nga dei barobor ban kren ia ka jingshisha

7 **Priposishon (Preposition)**

Ha ka phareng *Pre* ka mut shuwa, *position* ka mut buh

Ka Priposishon ka long ka ktien ia kaba la buh ha shuwa ka noun ne pronoun ban pyni ia ka jingiadei jong ka bad kiwei pat ki ktien. Kum —Ka kot ka don *halor* ka miej. Nga iaid kai *harud* wah U ai kot *ia* nga

Ia ka Noun ne Pronoun ba la buh ha shuwa ka Priposishon, la khot ka objek (Object) kum *miej* bad *nga*

JINGPYRSHANG 18

I Kdew ia ki Priposishon bad objek jong kine harum —

1 I pa im don ha ing 2 Ka kot ka don halor ka miej 3 Ieng hajan jong nga 4 Ngan leit sha Sohra lashai 5 Buh ia ka synduk hapoh ka jingthiah 6 U Tro u iaid hadien jong nga 7 U mareh sawdong ka madan 8 Ka tyngab ka pynhap ruti hapoh pung 9 Ka shong sha shiliang ka wah 10 Ki la wan baroh lait tang i Mari

II Pyndap da ki Priposishon ha ki jaka ba lait —

1 Nga shong —— ka shuki 2 U peit —— ka dur 3 Wieh ia u khulom — ka sia 4 Ka Jowai ka don —— ka wah Myntdu 5 Ki sim ki dem —— dieng 6 U shoh —— nga 7 Iarap —— ki 8 U thiah — jingthiah 9 Kaei kato —— ka kti? 10 Wallam ia u —— nga

8 Konjongshon (Conjunction)

Ka Konjongshon ka long ka ktien kaba pyniasoh lang ia ki ktien ne ki senten. Kum — Ka Kri *bad* U Sanjoit ki iadei shi para U iathuh ia nga *ba* u pang

JINGPYRSHANG 19.

1 Pyndap Konjongshon ha ki jaka ba lait —

1 U Jak —— Jil ki long shi para 2 U long u bahok —— u long uba beit 3 Nga la pyrshang —— ngam lah 4 I mei i ieit —— nga 5 Bud —— jong nga

9 **Intarjekshon (Interjection)**

Ka Intarjekshon ka long ka ktien ba la pyndonkam ha ka senten ban pyni ia ka jingsngew. Kum —Ani ! aha ! ade ! wow !

JINGPYRSHANG 20

Kdew ia ki Interjekshon —

1 Hip hoie ! ka la jop 2 Wow ! nga la iap 3 Ani ! u la shem eh 4 Ade ! ka la stad 5 Mei kynrad ! ka la jan hap hapoh um

Lynnong 4

JINGPYNKYLLA IA KI KTIEN (Inflexsion of words)

Ngi la pule ia ki jingpyndonkam ia ki ktien bapher ban pynlong ia ka senten bad ia ka jingiadei jong ki kawei bad kawei pat bad ha kano ka rukom la pyndonkam ia ki

Mynta ngin ia peit kumno ba ia kajuh ka ktien lah ban pynkylla ha ka dur ha ka jingpyndonkam ia ka

Inphlekshon ka mut ka jingpynkylla ia ka jingmut jong ki ktien da kaba pynkylla ia ka dur hynrei ha ka Khasi da kaba ngi buh da kawei pat ka ktien *Ka*, *Ki* Kum ha ka phareng — Man men, boy, boys, he, him Ha ka Khasi ngi buh U briew, ki briew, u ia u

Ia ki Inphlekshon lah ban pynbynta ha ki 4 jaid Number, Jender, Kes bad Tense (Number), (Gender), (Case), (Tense)

Numbar (Number)

Haba ka Noun ne ka pronoun ka pyni ia kawei kaei kaei, la ong ba ka long ka *Singular Number* Kum —u, ka, uwei, kawei Haba ka Noun ne ka Pronoun ka pyni palat ia kawei ki la ong ba ka long ka *Plural* Kum Ki, —kiwei

JINGPYRSHANG 21

Iathuh ia ki numbar jong ki ktien ba la underline —

1. Nga iohi ia u Khla
2 Ki khynnah ki ialehkai
3 Ki ieit ban rwai

4 U nang ban shad

5 U don shibun ki masi

6 Ki blang ki bam phlang

7 Kane ka kot ka don sanphew sla

8 Nga kit shikhoh ki phan

2 **Jendar (Gender)**

Ki ktien ki kylla ha ka dur haba pyndonkam ia ka *kynthei* ne *shynrang* Kum —U briew, Ka briew, U sing, Ka sing, U, Ka

Ia ki Noun ne Pronoun ba kdew ia ki shynrang, la ong ba ki dei ha ka *Maskulin Jendar* (Masculine Gender) Kum —U ksew, u hati

Ia ki Noun ne Pronoun ba kdew ia ki kynthei la ong ba ki dei ha ka *Pheminin Jendar* (Feminine Gender) Kum —Ka masi, ka miaw

Ia ki Noun ne Pronoun ba kdew ia ki bymdei kynthei ne shynrang, bym don jingim, la ong ba ki dei ha ka *Niwtar Jendar* (Neuter Gender). Kum —Ka miej, u m'aw, ka um

JINGPYRSHANG 22

Iathuh ia ki Jendar jong kine ki ktien harum—

1 *Ka* long *ka khynnah* babha
2 Aingut *ki shynrang* bad lai ngut *ki kynthei* ki don hangne
3 *U dieng* u bajrong
4 *Ka miej* ka baheh
5 *Ka Sing* kam don tdong
6 *U* dung *kba*

3 Kes (Case)

Ka ktien ka kylla ha ka dur kat kum ka jingiadei jong ka bad kiwei pat ki ktien ha ka Senten Kum —*U* la shoh *ia u*, ka ktien *U* ka dei ka sobjek bad *ia u* ka objek

U kaba dei ka sobjek, ka dei ha ka *Nominetib Kes* (Nominative Case) bad *ia u*, ka objek ka dei ha ka *objektib Kes* (Objective Case)

Ka Sobjek jong ka Senten la ong ba ka dei ha ka *Nominatib Kes*, *katba ia ka objek la ong* ba ka dei ha ka *objektib kes*

Haba ong ka kot *jong u Ram* Ka pyni ba U Ram u dei u trai jong kata ka kot Jong u Ram ka dei ha ka *Posesib Kes* (Possessive Case).

JINGPYRSHANG 23

Iathuh kyrteng ia ki jaid Kes ha kine ki Senten harum —

1 Ka Shillong ka dei ka nongbah jong ka Assam

2 Nga la iohi ia u
3 U ksew u la dait ia u shrieh,
4 U shrieh u la dait ia u ksew
5 Ka pyrthei ka tyllun sawdong ia ka sngi
6 Ka kot jong ka Rit, ka lajah.
7 I kmie jong u i laiap
8 La pynshitom ia u khynnah
9 Phi tip ia ka lynti?
10 Ka ing jong ka Resi ka la kyllon

4 **Tens (Tense)**

Ka Tens ka mut ka por—Ka ktien ba iathuh ia ka por ha kaba la leh ne yn sa leh ia ka kam.

Ki don 3 tylli ki Tens

1 *Present Tens*—Kaba iathuh ia ka kam ba leh mynta Kum —Nga *thoh* jingthoh

2 *Past Tens*—Kaba iathuh ba la leh ia ka kam bad la pyniasoh da ka ktien, 'la' ha ka berb Kum —Nga *la thoh* jingthoh

3 *Phıwshor Tens*—(Future Tense) kaba ıathuh ba yn sa leh ıa ka kam Kum —Ngan *sa thoh* jıngthoh La pynıasoh da ka ktıen 'n' ha ka Pronoun bad ka ktıen sa ha ka berb ne, yn Kum —*Un sa* wan *Yn leh* mano ıa kane?

JINGPYRSHANG 24

Jıed ıa kı berb ha kıne kı Senten bad ıathuh kı deı ha ka Tens aıu —

1 Ka sngı ka phyrnaı
2 Nga la ıashem ıa u hynnın
3 Ka bneng ka la dum
4 Nga la ıohthıah bha mynmıet
5 Un don ha ıng shıbıt
6 Kı treı lyngkha
7 U ksew u la wıar mynmıet
8 Ngan sa ong ıaphı
9 Nga shet jyntah
10 Kan sa khreh kot shıbıt

5 Mood

Mood (mud) **ka long ka rukom ha kaba ia ka berb la pyndonkam ban iathuh ei eı, ban hukum ban kylli jingkylli ne pynpaw jingartatien.**

Kum —1 I leit hangtai 2 Leit hangtai 3 Nga lah ban leit hangtai? 4 Lada nga leit hangtai, nga lah ban iashem ia ka

Don saw jaid ki Mood

1 *Indikatib Mood* (Indicative Mood) *Ka dei kata ka ktien kaba iathuh ei ei* Kum —Nga bam ja

2 *Imparetib Mood* (Imperative Mood) *Ka dei kata ka ktien ba shu hukum* Kum —Mih shabar

3 *Intaroketib Mood* (Interogative Mood) *Ka long kata ka ktien kaba lylli jingkylli* Kum —Phin leit noh?

4 *Sobjongtib Mood* (Subjunctive Mood) *Ka long kata ka ktien kaba shu tharai ne pyni jingaitatien* Kum —Lada nga leit, kan leit

Nalor kine ki 4 jaid don sa kawei pat ka jaid mood kaba shu iathuh ia kaei ba leh, la khot ia ka ka *Inphinitib Mood* (Infinitive Mood) Kum —Nga ieit *ban rwai* *Ban map* ka long ka badonburom

JINGPYRSHANG 25

Kdew ia *ki beib harum bad iathuh ki* dei ha ka Mood aiu —

1 U John u rynsied 150 kot
2 Plie ia ka jingkhang.
3 Map ia ngi
4 Nga kwah ba un map ia nga
5 U Blei un long ryngkat bad phi
6 Sumar ia la ka jingkoit jingkhiah
7 U Blei un long lem bad phi
8 Nga nang ban shad
9 Lada nga dei u Syiem, ngan pynlong myntri ia phi
10 Ban ialeh kai ka long ka jingkmen jong u
11 To suk to sain barabor
12 Phi dei ban trei
13 Sngewbha wan lashai
14 Lehse kan slap lashai

6 Bois (Voice)

Ka Bois (Voice) **ka pyni la ka Sobjek ka leh ei-ei ne la leh ei-ei.**

Don ar jaid ki Bois (Voice)

1. *Aktib Bois* (Active Voice) *Ka pyni ba ka Sobjek jong ka berb ka long ka nongleh* Kum.— 1 U la pyniap ia u bseiñ. 2 U shoh ia u ksew.

2 *Passib Bois* (Passive Voice) *Ka pyni ba ia ka Sobjek jong ka berb la leh ei-ei* Kum — 1 Ia u bseiñ la pyniap da u 2 Ia u ksew la shoh da u

Aktib Bois

1 U dih dud
2 Nga ai kot ia u
3 Shong khop
4 U dro ka dur
5 U Blei un kyrkhu ia phi
6 Ki rep phan

Passib Bois

1 Ia ka dud la dih da u
2 Ia u la ai kot da nga
3 Ai ba un shong khop
4 Ia ka dur la dro da u
5 Ai ba U Blei un kyrkhu ia phi
6 Ia u phan la rep da ki

JINGPYRSHANG 26

I Jied ia ki berb bad iathuh la ki dei ha ka Aktib ne Passib Bois —

1 La ieit ia u da baroh
2 Ki pynher kot kudi

3 Ka miaw ka dih lut ia ka dud
4 La thep ia ka shithi hynnin
5 La ioh kem ia u nongtuh
6 La pyn'ap ia u ha thma
7 Ka la pynhoit ia ka dud
8 Ngi khmih lynti khubor babha

II Pynkylla ia kine sha ki Passib Bois —

1 U ksew u dait ia u khla
2 U siat ia u khla
3 U pulit u la kem ia u
4 Ka pynap ia nga
5 U Blei un kyrkhu iaphi
6 Ieng joit
7 Nga pynpait ia ka pela
8 U ksew u dait ia u Dik
9 U George Stephenson u la thaw ia ka rel ba nyngkong
10 U myrsiang u la bud ia u khla

7 **Parsing**

Ban parse ia ka ktien ka mut ban iathuh

(1) Ka dei ka part of speech aiu?
(2) Kumno la pynkylla ia ka?
(3) Kumno ka iadei bad kiwei pat ki ktien ha ka senten

II **Ba parse ia ki Noun bad Pronoun** dei ban iathuh ia ka jaid, ia ka nombar, Jendar, Kes bad Person

Kum —Ka *Bet* ka pynpait ia ka *Pela*

Bet—Propei Noun, Singular Nombar, Pheminin Jender, 3rd Person, Nominetib Kes Ka long ka sobjek jong ka berb, "Pynpait"

Pela—Common Noun, Singular Nombar, Niwtar Jendar, 3rd Person, Objektib Kes Ka long ka objek jong ka berb, "Pynpait"

2 *Ngi* long *shipara*

Ngi—Personal Pronoun, Plural Nombar, Common Jendar 1st Person, Nominetib Kes Ka long ka sobjek jong ka beib, 'long"

Shipara—Common Noun, Plural Nombar, Common Jendar, 3rd Person, Objektib Kes Ka long ka objek jong ka berb, "long"

III **Ban parse ia ka Adjektib bad Adberb** dei ban iathuh ia ka jaid, ia ka digri bad ka jingiadei bad kiwei ki ktien ha ka Senten Kum —1 U nongbehmrad *bastad* u siat *ar tylli* ki skei

Bastad—Adjektib jong ka kwality, Positib Digri Ka batai ia ka Noun, "Nongbehmiad"

Ar tylli—Numeral adjektib Ka batai ia ka Noun, "Skei" *N B*—Ym don Digri hangne

2 Ka bam ja *shibun*

Shibun—Adjektib jong ka kwantity, Positib Digri Ka batai ia ka Noun, "Ja"

3 Nga la iohi ia u *hynnin*

Hynnin—Adverb jong ka por (Adverb of Time) Ka batai ia ka berb, "La iohi"

4 Wat kren *sted eh*

Sted—Adverb jong ka Manner Ka batai ia ka berb, "Kren"

Eh—Ka adberb jong ka Digri Ka batai ia ka adverb, "sted"

Ban parse ia ka Berb, dei ban iathuh ia ka jaid, ka Nombar, ka Person ka Tens, Bois bad Mood

Kum —1 U *Pyniap* ia u khla

2 Ka la *khreh kot* bha ba ka *lah ban long* nyngkong

1 **Pyniap**—Transitib Berb, Singular Nombar, 3rd Person, Presen Tens, Aktib Bois, Indiketib Mood Ka iadei bad ka sobjek, "U"

2 **La khreh kot**—Intransitib Berb, Singular Nombar, 3rd Person, Past Tens, Aktib Bois, Indiketib Mood Ka iadei bad ka sobjek, "ka"

3 **Lah ban long**—Intransitib Berb, Singular Nombar, 3rd Person, Past Tens, Aktib Bois, Sobjongtib Mood Ka iadei bad ka sobjek, "ka"

4 Ia u khla *la pyniap* da u

La pyniap—Transitib Berb, Singular Nombar, 3rd Person , Past Tens, Pasib Bois, Indiketib Mood Ka iadei bad ka sobjek, "khla"

IV **Ban parse ia ka Priposishon**—Dei ban iathuh ia ka jaid bad jingiadei bad ka Senten

Kum —Ka sim ka dem *halor* dieng
Halor—Simple Preposition (Priposishon) La buh ia ka ha shwa ka Noun, "dieng"

V **Ban parse ia ka Konjongshon**—Dei ban iathuh ia ka jaid bad jingiadei jong ka bad ka Senten

Kum —U Jak *bad* ka Jill ki long shipara

Bad—Ka Konjongshon, Ka pyniasoh ia ka ktien, "Jak" bad "Jill"

2 U long u babha, *hynrei* u long u babieit

Hynrei—Ka Konjongshon, ka pyniasoh ia ka senten, "u long u babha" bad "u long u ba bieit"

Ha ka jingshisha ka Interjekshon kam dei ka Part of Speech

JINGPYRSHANG 27

Parse ia ki ktien ba ruid lain —

1 U Kulai balieh u bam phlang
2 Ka por mynta ka her sted eh
3 Ka kot ha ka miej ka long ka jongnga
4 U Ren u bajrong, hynrei u Ben u ba lyngkot
5 Ki sim ki her
6 Ka nang ban rwai

Lynnong 5

ANALAISIS (ANALYSIS)

Analaisis (Analysis) ka mut ka jingpyniabynta ia ki senten ha ki bynta jongka

Ia u briew ne kaei kaei shaphang jong uba ngi kren la khot ka *Sobjek* (Subject)

Ia kaei kaei ba ngi kren shaphang ka Sobjek la khot ka *Preaiket* (Predicate)

	Subjek	Prediket
1	Ki sim	ki her
2	Ki masi	ki bam phlang
3	Ka lyer bakhriat	ka beh hangne mynmiet,
4	U Kasabianka	u la ieng ha ka lieng bapluh

5 I khunblang barit	i la bud kat shaba ka Mary ka leit
6 Ban pule ki kot babha (Phi*)	ka long ka ba sngewtynnad shong khop

*Ia ka ktien Phi ia sngewthuh ba ka dei ka Sobjek, namarkata la buh hapoh braket

Ka Sobjek babeit—

1 Ha ka Senten—*Nga bam* ja Ka Sobjek ka long "nga"

2 *I sim* barit i pah jib jib Ka Sobjek ka long *i sim*

3 *Ka Tymmen* baduk bapli ka ioh jingbam tang khyndiat Ka Sobjek ka long "ka tymmen"

Ngi pyniabynta kumne bad ruid lain ia ka Sobjek

No	Sobjek	Prediket
1	Nga	bam ja
2	I sim barit	i pah jib jib
3	Ka Tymmen baduk bapli	ka ioh jingbam tang khyndiat

JINGPYRSHANG 28

Analais ia kine ki Senten harum bad ruid lain ia ki Sobjek —

1 Ka Meri ka don i khunblang barit

2 Ka tyngab babieit ka la pyrshang ban rwai

3 Ngam don pisa
4 Mih shabar
5 Ki basniew ki tap ia la ki pop

II *Ka Prediket babeit*

Ha ka Senten—'Ki sim ki her ka ktien 'her' ka dei ka Prediket babeit

Ha ka Senten—U Syiem u la jubab da ka babitar Ka ktien, "jubab" ka dei ka Prediket babeit

Ha ka Senten—Ka thoh ki dak bashai Ka ktien, "thoh" ka dei ka Prediket babeit

Ngi pyniabynta (analyse) kumne —

No	Sobjek	Prediket	
		Berb	Kiwei ki bynta ka Prediket
1	Ki sim	ki her	
2	U Syiem	u la jubab	da kaba bitar
3	Ka	thoh	ki dak bashai

III *Jingpynheh ia ka Sobjek*

1 Ki khynnah basniew ki tap la ki pop
2 Ka kmie ka Shiri ka pang
3 U Babu nongkyndong u la hikai ha la ka skul iit

1 Ha ka senten ka banyngkong ka ktien, "basniew" ka batai pynheh ia ka sobjek, "khynnah" la khot ia kata jingpynheh ia ka sobjek

2 Ha ka baar, ka ktien kmie ka dei ka Sobjek bad ka ktien "Ka Shiri" ka pynheh ia ka Sobjek kmie

3 Ha ka balai, ka ktien "nong-kyndong" ka pynheh ia ka Sobjek "Babu"

Ia kine la khot "*Jingpynheh ia ka Sobjek*

Ngi pyniabynta kumne —

No	Subjek		Prediket	
	Subjek	Jingpynheh ia ka subjek	Berb	Kiwei ki bynta ka Prediket
1	Ki khynnah	basniew	ki tap	la ki pop
2	Ka kmie	Ka Shiri	ka (long)	pang
3	U Babu	nongkyndong	u la hikai	ha ka skul

IV *Ka jingpyniar ia ka Prediket*

(Ka Extension of the Predicate)

1 Ha ka Senten—"U Syiem u la jubab *da kaba bitar*" Ka ktien *da kaba bitar* ka pyniar ia ka Berb "la jubab"

2 Phi la khreh *bha* ia la ki kot Ka ktien *bha* ka pyniar ia ka Berb "Khreh"

3 Ka thoh shai bha ia ki dak Hangne *shai bha* ka pyniar ia ka Berb "thoh"

No	Sobjek		Prediket		
	Sobjek	Jingpynheh ia ka sobjek	Berb	Jingpyniar ia ka Prediket	Kiwei ki bynta jong ka Prediket
1	Syiem	u	u la jubab	da kaba bitar	
2	Phi		la khreh	bha	ia la ki kot
3	Ka		thoh	shai bha	ia ki dak

V *Ka jingpynheh ia ka objek*

1 Ka masi ka ieit ia la ka khun

Hangne ka ktien "khun" ka dei ki objek bad ki ktien *i la ka* ka pynheh ia ka objek

2 Ki khynnah ki dei ban kohnguh ia ki kmie ki kpa jong ki

Hangne ki ktien, *kmie ki kpa* ki dei objek bad *jong ki* ka pyniar ia ka objek

3 Nga la iashem ia ka khynnah nongkyndong barit.

Hangne ki ktien, "nongkyndong barit" ki dei kiba pynheh ia ka objek

No	Sobjek		Prediket			
	Sobjek	Jingpynheh ia ka Sobjek	Berb	Objek	Jingpynheh ia ka objek	Jingpynheh ia ka Berb
1	Masi	ka	ka ieit	khun	ia la ka	
2	Khynnah	ki	kohnguh	kmie ki kpa	ia la jong ki	ki dei
3	Nga		la iashem	ia ka khynnah	nong kyndong barit	

Lynnong 6

KA KOMPLIMEN (COMPLEMENT)

Haba ngi ong, "I khunlung i rykhie" ne "ki sim ki her" ngi sngewthuh ba ka sentens ka don ka jingmut ba biang, hynrei haba ngi ong, "I khunlung I long, ka jingmut kam long kaba biang dei ban iathuh i long i ei, te ngi pyndap da kaba ong, "I khunlung i long i kynthei". Ka ktien, "long" ka dei ka Berb kaba ka Prediket kam biang pura la khot ka berb bym biang pura, (Incomplete Verb) bad ka ktien, "I kynthei" ka pynpura ia ka jingmut bad ia kane ka ktien la khot ka Complimen (Complement)

Kum — 1 U Ram Singh u long u *Shipai.*

2 Ki miet mynta ki la kylla *khriat.*

3 U Jakob u la long *Pastor*

4 Ka imat *bam suk*

5 Ki khynnah shynrang ki la thung kapten ia u

No	Subjek		Prediket			
	Sobjek	Jingpynheh ia ka sobjek	Berb	Objek	Komplimen	Jingpynheh ia ka Prediket
	U Ram		u long		u shipai	
2	Ki miet ki	mynta	la kyl la		khriat	
3	U Jakob		la long		Pastor	
4	Ka		imat		bam suk	
5	Khynnah shynrang	ki	la thung	ia u	Kapten	

JINGPYRSHANG 29.

Analais ia kine ki Senten harum —

1 Ki khynnah ki la shem ia ka skum sim

2 Shibun ki la kyllon iap

3 Ka kot kaba ha ka des ka long ka jong nga

4 Ka sngi ka ai jingshai ia ngi mynsngi

5 Ngam iohthiah wat shi khylliipmat ruh hynne mynmiet

6 Nga la iehnoh ia ki tiar jongnga ha Steshon

7 Ngin sa hikai thoh hapoh shi snem

8 Ka khnai ka la pynkyndit ia u Sing

9 U la ot ia ka shympriah kti da ka tari

10 Phi la iohi ia u Tiew Kulab khlem shiah?
